

MEMORANDUM

PROVINCIE :: UTRECHT

DATUM	16-9-2020
AAN	Provinciale Staten
VAN	Hanke Bruins Slot
DOORKIESNUMMER	3636
ONDERWERP	Analyse miljoenennota en Rijksbegroting

Geachte dames en heren,

Dinsdag was het Prinsjesdag, in onze eigen organisatie is inmiddels een analyse gemaakt van de voor de provincie Utrecht relevante ontwikkelingen in de Rijksbegroting. Dit is een ambtelijke analyse. Ook het IPO heeft een reactie geformuleerd op de Rijksbegroting (zie hiervoor <https://nieuws.ipo.nl/rijk-investeer-mee-in-economie-energietransitie-en-woningmarkt/>).

Graag deel ik de genoemde ambtelijke analyse met u.

Met vriendelijke groet,

Hanke Bruins Slot

Stikstof

Het kabinet kiest voor een maatregelenpakket om de stikstofproblematiek aan te pakken. Dit is in het voorjaar gepresenteerd. Hiervoor wordt tot en met 2030 ruim 5 miljard euro beschikbaar gesteld. Dit pakket kan de stikstofaanpak van provincie Utrecht ondersteunen en zorgt voor versterking van de Natura2000-gebieden. Naast het vastleggen van de resultaatsverplichting in de stikstofwet werkt het kabinet een monitorings- en bijsturingssystematiek uit om de aanpak te borgen. Naast het maatregelenpakket is er tot en met 2030 100 miljoen per jaar voor bronmaatregelen beschikbaar uit het woningbouwpakket. Deze gelden dienen om een drempelwaarde voor de bouw in te kunnen voeren als onderdeel van de stikstofwet.

Natuur

- Binnen het programma Natuur zet LNV zich, samen met de provincies, in voor het verminderen van de negatieve gevolgen van overmatige stikstofdepositie en het verbeteren van de natuur en biodiversiteit. Voor natuur komen in dit verband vanaf 2021 tot en met 2030 substantieel extra middelen beschikbaar, oplopend tot jaarlijks € 300 mln (totaal € 2,85 mld). Deze 300 € mln is onderdeel van de € 5 mld genoemd onder stikstof (200 mln voor stikstof). Met deze middelen geven Rijk en provincies uitvoering aan de meerjarige afspraken in het gezamenlijke programma Natuur. LNV zorgt met provincies voor de monitoring van de voortgang. Onderdeel van het programma Natuur is dat er stappen gezet worden naar een meer natuurinclusieve ruimtelijke inrichting van Nederland, bijvoorbeeld door de vergroening van stedelijke gebieden.
- De Begrotingsreserves op de begroting van het Ministerie van LNV worden ingezet voor o.a. het reserveren van middelen voor het nemen van bron- en natuurherstelmaatregelen om de reductie van stikstofdepositie in Natura 2000- gebieden te realiseren.
- Er is een set van negen nieuwe indicatoren ontwikkeld. Voor één indicator zal de provincie waarschijnlijk worden bevraagd en dat is de indicator: Realisatiedoelen Vogelhabitatrichtlijn.
- LNV werkt aan een klimaatadaptieve landbouw en natuur die beter op perioden van droogte zijn toegerust. LNV stimuleert zuiniger watergebruik, klimaatadaptieve teelten, duurzame regionale bodem- en watersystemen en handelingsperspectieven voor boeren en natuurbeheerders.
- Natuurinclusieve maatschappij en economie en Deltaplan Biodiversiteitsherstel. De transitie naar kringlooplandbouw moet ervoor zorgen dat de agrarische bedrijfsvoering meer natuurinclusief wordt en dat de biodiversiteit in het agrarisch gebied zich kan herstellen.
- Uitbreiding natuur- en bosareaal en Nationale Parken: voor de ontwikkeling van natuur en biodiversiteit, maar ook voor doelstellingen op het gebied van klimaat en recreatie, is het belangrijk om het natuur- en bosareaal uit te breiden en de vitaliteit en diversiteit van de gebieden te vergroten. De strategie die LNV hiervoor, samen met de provincies, heeft opgesteld wordt in 2021 uitgevoerd (Kamerstuk 33 576, nr. 186). LNV ziet er daarnaast op toe dat provincies de meerjarige afspraken nakomen voor de realisatie van het Natuur Netwerk Nederland. Met een tijdelijke regeling ondersteunt LNV de kwaliteitssprong van Nationale Parken.

Financiën/Provinciefonds

Na het uitbreken van de coronacrisis door het kabinet is in overleg met de VNG en IPO besloten om het accres voor 2020 en 2021 vast te zetten op de standen uit de Voorjaarsnota 2020/ Meicirculaire 2020. Het is aan een nieuw kabinet om in overleg met gemeenten en provincies te besluiten hoe in de toekomst met het accres om te gaan.

NOVI

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) wordt niet specifiek benoemd in de Miljoenennota. Er zijn echter een aantal investeringen die bijdragen aan de uitvoering van de NOVI. Daarnaast wordt ook nog aangegeven dat het Rijk inzet op versnelling van besluitvorming rond enkele grootschalige woningbouwlocaties. Dit is een directe link naar de 14 grootschalige ontwikkellocaties die zijn opgenomen in de NOVI. Voor Utrecht gaat het om Utrecht stationsgebied, Merwedekanaalzone, USP/Rijnsweerd en A12 Zone. In de Kamerbrief bij de definitieve NOVI (d.d. 11 september 2020) staat dat het kabinet in ieder geval voor deze gebieden op korte termijn nog tot concrete (investerings-)afspraken wil komen.

Mobiliteit

- Het kabinet haalt investeringen naar voren om de economie te ondersteunen. De komende jaren worden investeringen ter waarde van circa € 1,5 miljard naar voren gehaald op het terrein van BZK en IenW.

Voorbeelden hiervan zijn onderhoud aan het spoor en (water)wegen en maatregelen om de veiligheid van (fiets)infrastructuur te verbeteren (pag 36).

- Abusievelijk is in de tabel bij de 1e suppletoire begroting 2020 de ophoging van € 7 miljoen toegevoegd aan Stedelijk Openbaar Vervoer Utrecht in plaats van Stedelijk Openbaar Vervoer Den Haag-Rotterdam. Dit wordt in deze begroting gecorrigeerd (Infrafonds pag 72).
- Tijdens de COVID-19-crisis is de drukte op de weg afgenomen. Inmiddels zit het autoverkeer bijna op hetzelfde niveau als voor de crisis. Investerings in het wegennet zijn gericht op de lange termijn. Ondanks mobiliteitsmaatregelen, zoals spreiden van verkeer over de dag, blijft de verwachting dat het wegverkeer in de toekomst substantieel zal toenemen. Het blijft volgens het kabinet dan ook belangrijk om het MIRT onverkort uit te voeren (Begroting I&W, pag 9).
- Het ministerie van IenW werkt samen met de decentrale overheden en OV-sector aan de uitwerking van het Toekomstbeeld OV. De eind 2020 vast te stellen ontwikkelagenda Toekomstbeeld OV 2040 geeft een nadere uitwerking aan de vastgestelde contouren en bevat keuzes en ambities voor het openbaar vervoer richting 2040. In 2021 worden stappen gezet in de doorvertaling van deze agenda in projectvoorstellen. Dit doen ze door met ProRail, vervoerders, provincies en gemeenten afspraken te maken over de ontwikkeling van OV-knooppunten. Het ministerie van IenW borgt hierbij de landelijke samenhang en een zorgvuldige afweging.
- Het openbaar vervoer krijgt ook volgend jaar extra financiële steun van de overheid. Het kabinet trok dit jaar al 1,5 miljard euro uit om een groot deel van de teruggelopen inkomsten te compenseren. Volgend jaar komt daar nog eens 740 miljoen euro bij, bedoeld voor de eerste helft van 2021. Als voorwaarde stelt het kabinet wel dat de OV-bedrijven weer financieel gezond worden. Komende tijd gaan vervoerders in overleg met het Rijk en de provincies over de kostenbesparingen.
- In 2021 vindt besluitvorming plaats over de aanbesteding van de directe verbinding Eindhoven-Düsseldorf en draagt het kabinet bij aan de totstandkoming van de volgende fases van de Drielandentrein en de Wunderline. Ook werkt het kabinet afspraken met NS, ProRail, regionale en Duitse partners verder uit om te komen tot versnelling van de verbinding Amsterdam-Berlijn op de korte, middellange en lange termijn.
- Voor de uitvoering van de ambities uit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 is vanaf 2020 tot 2030 een extra investeringsimpuls van € 500 miljoen beschikbaar voor een Rijksbijdrage van maximaal 50% voor maatregelen die de verkeersveiligheid vergroten (cofinanciering). Deze middelen worden ingezet voor projecten van medeoverheden om de meest verkeersonveilige locaties en grootste risico's op het onderliggend wegennet aan te pakken (pag 15).
- In 2021 richt het kabinet zich zowel op het vergroten van het aantal werkgevers dat zich inspant voor minder uitstoot van het verkeer, als op opschaling en uitrol van best practices. In de eerste helft van 2021 bieden ze een voorstel voor een normerende regeling voor werkgebonden personenmobiliteit aan de Kamer aan om duurzame mobiliteit wettelijk te verankeren. Met behulp van fietsambassadeurs en mobiliteitsmakelaars stimuleren ze dat mensen afstanden tot 2,5 km lopen, tot 7,5 km fietsen en tot 15 km reizen per e-bike. In 2021 presenteren ze het resultaat van de ambitie om 200.000 extra mensen op de fiets te krijgen voor woon-werkverkeer. Ook is dan duidelijk welke snelfietsroutes en fietsenstallingen uitgewerkt en ingediend zijn voor cofinanciering in het kader van de € 100 miljoen investering uit het regeerakkoord en de € 75 miljoen voor fietsenstallingen uit het Klimaatakkoord. In 2021 gaat het kabinet verder met de acties uit de Uitvoeringsagenda van de Nationale Fietsagenda om 20% meer fietskilometers in 2027 dan in 2017 te behalen (pag 17).

Cultuur en Erfgoed

- Er komt 414 miljoen euro aanvullende steun aan de culturele en creatieve sector in 2021 beschikbaar. Deze middelen worden in afwachting van nadere uitwerking gereserveerd op de aanvullende post. Van dit bedrag is 200 miljoen euro bedoeld voor verlenging van het eerdere steunpakket cultuur (van 300 miljoen) tot de eerste helft van 2021. Daarnaast wordt 64 miljoen euro beschikbaar gesteld voor diverse doeleinden, zoals het behoud van private collecties, het opstarten van pilots om wendbaarheid en weerbaarheid van de sector te vergroten en voor een regeling voor historisch erfgoed. Voor lokale culturele infrastructuur wordt 150 miljoen euro beschikbaar gesteld. Hierdoor worden gemeenten in staat gesteld om de cruciale lokale culturele infrastructuur te ondersteunen.
- Daarnaast trekt het kabinet voor de komende vier jaar € 15 miljoen per jaar uit om het Fonds Podiumkunsten in staat te stellen theatergezelschappen en muziekensembles die positief waren

beoordeeld, maar waarvoor geen budget was, alsnog te honoreren. Dit betreft 5 instellingen in de provincie Utrecht.

- Daarnaast maakt het kabinet 2 miljoen euro per jaar extra vrij voor cultuur in de regio, om de zogeheten 'onaanvaardbare witte plekken' aan te pakken. Dit betreffen 6 provincies: Zeeland, Flevoland, Limburg, Friesland, Drenthe én Overijssel. Utrecht zit hier niet bij.
- Het Kabinet stelt aan gemeenten nogmaals 60 mln. beschikbaar voor de periode van 1 juni tot en met 31 december 2020. Dit is van belang voor het Steunpakket van de provincie Utrecht t.b.v. de Cultuur- en Erfgoedsector vanwege de COVID-19 crisis. Eerder heeft het kabinet de gemeenten, voor de periode van medio maart tot en met 1 juni 2020, € 60 mln. verstrekt voor de borging van de lokale en regionale culturele infrastructuur. Deze organisaties missen nu onder andere inkomsten uit kaartverkoop en horeca, terwijl de vaste lasten zoals huisvesting en beveiliging doorlopen.

Energietransitie

- Het kabinet blijft onverminderd inzetten op een ambitieus klimaatbeleid: mondiaal, Europees en nationaal met de uitvoering van het in 2019 gesloten Klimaatakkoord (p18). De Klimaatwet biedt een stevig kader voor de lange termijn. Het kabinet is gecommiteerd aan het Parijsakkoord, om klimaatverandering tegen te gaan en te voorkomen dat toekomstige generaties met de rekening worden opgezadeld. De uitspraak van de Hoge Raad in de zaak Urgenda leidt ertoe dat er extra maatregelen moeten worden genomen om de 25 procent emissiereductie in 2020 en later te realiseren. Het kabinet heeft gewerkt aan diverse maatregelen die snel uitvoerbaar zijn en ook zo veel mogelijk kosteneffectief zijn. Maatregelen daartoe opgenomen in de Miljoenennota zijn:
 - Een wetsvoorstel voor de CO2-heffing voor de industrie die per 1 januari in moet gaan, en voor elektriciteit-producerende bedrijven voert het kabinet een minimum-CO2-prijs in;
 - Een aanvullend fiscaal stimuleringspakket voor elektrisch rijden op de eerder aangekondigde Subsidieregeling Elektrische Personenauto's Particulieren (SEPP) voor particulieren die de overstap willen maken naar een elektrische personenauto (p40).
- EZK wil in 2021 het wetsvoorstel voor de Energiewet indienen bij de Tweede Kamer. In dit wetsvoorstel worden afspraken uit het Klimaatakkoord, met name van de elektriciteitstafel, in wetgeving omgezet en worden de aangekondigde maatregelen in de Kamerbrief over de Energiewet ingevoerd.
- EZK zal een co-financiering doen van €60 Mln in een Europees fonds voor een rechtvaardige (inclusieve) transitie, deze fondsen zijn voornamelijk gericht op Europese regio's die door energietransitie hun economie zien verslechteren.
- Het ministerie van EZK levert een bijdrage aan de financiering van de additionele Urgenda-maatregelen van in totaal € 298,7 miljoen, waarvan € 63 mln in 2020 en € 235,7 miljoen in 2021. De bijdrage wordt onttrokken aan de begrotingsreserve Duurzame Energie.

Klimaatadaptatie

Om tot een versnelling te komen in klimaatadaptatieve maatregelen wordt via het Deltafonds een bijdrage geleverd aan het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie en via de begroting van I&W aan de Nationale Klimaatadaptatie Strategie. Vanuit het Deltafonds zal vanaf januari 2021 een impulsregeling klimaatadaptatie starten om decentrale overheden te helpen bij het werken aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting.

Deltaplan Ruimtelijke adaptatie, onderdeel van het Deltaprogramma, bevat een gedetailleerde onderbouwing van de inzet van de bijdrage uit het Deltafonds op ruimtelijke adaptatie. €200 miljoen wordt overgeheveld voor de impulsregeling voor de periode 2021 tot en met 2027. Voor gebruik impulsregeling is cofinanciering nodig vanuit de regio (Deltafonds pag. 11).

Wonen en Ruimte

Het bouwen van genoeg woningen is een uitdaging die door corona, stikstof, PFAS en een gebrek aan bouwlocaties alleen maar groter is geworden. Een gezamenlijke inzet van alle partijen met meer betrokkenheid van Rijk is hierbij onmisbaar. Geconstateerd wordt dat de vraag naar woningen sterk is toegenomen, de bouw van woningen achterblijft, en de huizenprijzen sterk gestegen zijn. Aangekondigde maatregelen om meer betaalbare woningen te realiseren:

- De middelen van de woningbouwimpuls worden naar voren geschoven en verhoogd. In totaal is er 295 miljoen aan extra uitgavenmiddelen in 2021 beschikbaar om woningbouw te stimuleren.

- Het kabinet gaat een doorbouwgarantie verder uitwerken waarbij ook financiële risico's in beeld worden gebracht. Zo kan snel besluitvorming plaatsvinden over dit instrument als de woningbouw sterker dan nu voorzien dreigt terug te vallen.
- Het kabinet richt zich op specifieke groepen. Zo wordt de overdrachtsbelasting gedifferentieerd en krijgen starters hiervan vrijstelling.
- Er worden maatregelen genomen voor meer betaalbaar huren. Woningcorporaties krijgen een verlaging van de verhuurdersheffing (€138 miljoen) als tegemoetkoming voor het meer verlagen van de huren.
- Er wordt vanuit de begroting BZK in 2021 € 150 miljoen beschikbaar gemaakt voor gemeenten om meer betaalbare woningen te realiseren.
- In 2021 wordt met de woondeal-gebieden de verdere realisatiemogelijkheden verkend.
- Met de maatregelen om door te bouwen tijdens de coronacrisis versterkt het Rijk haar regierol op gebiedsontwikkeling en woningbouw. Het Rijk verkent de mogelijkheden voor actief grondbeleid door het Rijk inclusief de inrichting van een mogelijk Rijksontwikkelbedrijf en uitbreiding van het instrumentarium voor doorzettingsmacht, waarbij het Rijk concrete doelstellingen voor plancapaciteit, woningbouwproductie en bouwen voor doelgroepen met regio's afspreekt. Via flexpools komt er extra capaciteit en deskundigheid om de procedures voor gebiedsontwikkeling en woningbouw te versnellen (Blz 15 begroting BZK).
- Er komen vijf nieuwe Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO's) over onder andere ruimtelijke ordening. De IBO over ruimtelijke ordening moet bekijken wat een passende rol is voor de verschillende bevoegde overheden om de ontwikkelingen en opgaven in goede banen te leiden. Zijn de bestaande instrumenten (juridisch, organisatorisch, kennis/capaciteit en financiële RO-middelen) nog wel afdoende om sturing te geven op regio overstijgende vraagstukken en is dat afdoende ingebed in de Omgevingswet en NOVI? Hoe dienen de rollen en verantwoordelijkheden op nationaal, regionaal en lokaal niveau verdeeld te worden? Dit kan gevolgen hebben voor de bevoegdhedenverdeling tussen de overheden én voor de organisatie van dit thema op Rijksniveau.

Water en Bodem

- In de begroting van I&W is aangekondigd dat investeringen voor waterkwaliteit naar voren worden gehaald (pg 37).
- Aanpak van DAW krijgt 38,8 miljoen extra voor de periode 2020-2027 (I&M pg 26).
- Zoetwater: Om Nederland in de toekomst beter weerbaar te maken tegen watertekort wordt de ingezette koers van het Deltaprogramma Zoetwater geïntensiveerd en versneld. Voor de voorkeursmaatregelen voor de periode 2022-2027 wordt 150 miljoen in het Deltafonds gereserveerd. Provincie Utrecht voert hiervoor maatregelen op via de Blauwe Agenda. Het Deltaplan Zoetwater, onderdeel van het Deltaprogramma, bevat een gedetailleerde onderbouwing van de inzet van de bijdrage uit het Deltafonds op zoetwater.
- Bodemdaling: de begroting van 2020 wordt in 2021 76,5 mln euro beschikbaar gesteld voor het beperken van de broeikasgassenuitstoot uit het veenweidegebied. Ook voor volgend jaar is dit bedrag geraamd. Voor beide jaren ieder is daarvan 50 mln euro beschikbaar voor de Impulsgelden veenweiden. Van het Rijk heeft provincie Utrecht de toezegging gekregen in totaal 18 mln euro daarvan te ontvangen om gebiedsprocessen op gang te brengen waarmee een reductie van de uitstoot van de broeikasgassen moet worden gerealiseerd.
- Aardwarmte/geothermie: Binnen de begroting van EZK (beleidsartikel 4, pagina 114) is vanuit het SDE+-budget in totaal € 90 mln aanvullend budget voor de jaren 2020 tot en met 2024 beschikbaar voor het voortzetten van het project van EBN om in samenwerking met TNO de ondergrond in Nederland in kaart te brengen, zodat inzicht verkregen kan worden in het volledige potentieel van aardwarmte. Dit onderzoeksproject vindt ook in de provincie Utrecht plaats.
- In 2021 wordt extra ingezet op het verder opbouwen van kennis over bodem en ondergrond, zowel bij de Rijksoverheid als in afstemming met de medeoverheden en de omgeving.

Economische Zaken

- EZK stimuleert innovatie langs drie wegen: generiek innovatiebeleid, specifiek beleid en Europese samenwerking. Voor provincie Utrecht is vooral het specifieke beleid relevant, zoals het Missiegedreven

Topsectoren en Innovatiebeleid. Het doel van dit beleid is het koppelen van maatschappelijke missies aan verdienvermogen. Om na de coronacrisis snel te kunnen herstellen en op belangrijke gebieden een wereldspeler te blijven of te worden, zet EZK door op de weg van de gekozen maatschappelijke thema's. Door de coronacrisis kan innovatie echter onder druk komen te staan, doordat bedrijven noodgedwongen bezuinigen en daarmee hun R&D-uitgaven verlagen. Om innovatiever en productiever te worden, zijn de investeringen in publiek-private samenwerking (nationaal en Europees) op sleuteltechnologieën van belang, zoals op het gebied van Artificiële Intelligentie (AI) en kwantumtechnologie.

- Startup en scale-up beleid:
 - In 2020 heeft EZK samen met de provincie Utrecht, gemeenten Amersfoort, Hilversum en Utrecht, de Universiteit Utrecht en het UMC Utrecht een regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) opgericht op initiatief van de regio Utrecht. De ingezette middelen hebben tot doel de economische krachten in de regio te versterken middels participatie in innovatieve mkb bedrijven en waar mogelijk samen met marktpartijen. Verder beogen zij sectorale initiatieven vanuit het topsectorenbeleid en ander generiek beleid te ondersteunen middels subsidies. Tenslotte beogen zij de samenwerking tussen het (innovatieve) mkb en kennisinstellingen in de regio te bevorderen. De ROM Regio Utrecht ontvangt van EZK een jaarlijkse bijdrage van €1 miljoen voor de exploitatie en participeert bij de start met €8 mln. in het ROM fonds (Doelkapitaal EZK € 20 mln. op totaal fondsvermogen van € 50mln (blz 92).
 - Corona Overbruggingslening (COL): Het kabinet heeft de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) een lening van € 300 mln verstrekt voor de uitvoering van de Corona overbruggingsleningen. De ROM's verstrekken tot en met 30 september 2020 overbruggingskredieten tussen de € 50.000 en € 2 mln. Ondernemers die gefinancierd zijn met (extern) eigen vermogen (startups en scale-ups) en intern eigen vermogen die geen bankrelatie hebben (familiebedrijven en maakindustrie) kunnen een COL-aanvraag doen (blz 25).
 - Versterken fondsvermogen van Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen: Het kabinet stelt € 150 mln beschikbaar om het fondsvermogen van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's) te versterken. Met de Corona-Overbruggingslening heeft het kabinet via de ROM's straks circa 800 mkb-ondernemingen met overbruggingskredieten geholpen. Door het fondsvermogen van ROM's te versterken, kunnen de ROM's in nieuwe financieringsrondes ook het eigen vermogen van deze veelal innovatieve mkb-ondernemingen versterken, door bijvoorbeeld het converteren van corona-overbruggingsleningen in eigen vermogen. Daarmee wordt de solvabiliteitspositie van deze bedrijven verstevigd. Voorwaarde is wel dat de regio's zelf cofinanciering verschaffen (blz 26).
- Het kabinet continueert de eerder ingezette lijn op de digitalisering en heeft uiteengezet hoe digitalisering maximaal kan bijdragen aan economische groei, innovatie en de aanpak van maatschappelijke uitdagingen, inclusief economisch herstel. Voor EZK ligt de focus de komende periode op opschaling, datadeling, artificiële intelligentie, digitale connectiviteit en cyberweerbaarheid. De versnelling van de digitalisering van het mkb heeft specifiek de aandacht. EZK heeft de ambitie om Nederland een voorhoede positie te bezorgen op het gebied van AI die waarde toevoegt voor mens, maatschappij en economie. In 2021 wordt daarom met de Nederlandse AI-coalitie verder gebouwd aan uitbreiding en versterking van het Nederlandse AI-ecosysteem en krijgt de alliantie een startimpuls van € 23,5 miljoen voor verder onderzoek en toepassing.
- De coronacrisis raakt de Nederlandse economie ongekend hard en onderstreept het belang van het oplossen van de bestaande uitdagingen voor de Nederlandse economie, zoals het versterken van het verdienvermogen voor de lange termijn. Ondanks de sterke uitgangspositie voor de coronacrisis, worden zo goed als alle sectoren direct (door bijvoorbeeld gedwongen sluitingen) of indirect (door het wegvallen van vertrouwen en vraag) geraakt. Het CPB verwacht in het basisscenario een krimp van 5,0% in 2020, gevolgd door een onvolledig herstel van 3,5% in 2021. De ontwikkelingen rondom de coronacrisis gaan snel en blijven onzeker. Ook bij positief verloop van ontwikkelingen rondom het coronavirus kunnen de economische gevolgen nog lange tijd zichtbaar blijven. Die nieuwe situatie vraagt om aanpassing en heroriëntatie. EZK geeft samen met andere ministeries en partners vorm aan de noodzakelijke stappen naar herstel en aanpassing van de economie, met oog voor de staatsschuld en kijkend naar de lange termijn. Het kabinet heeft daarom besloten de overbruggingsmaatregelen te verlengen en specifiekere te richten, en als de situatie het toelaat ze daarna geleidelijk af te bouwen. Samen met een stimulering van

investeringen, waarborgt het kabinet dat de aanpassingen aan de nieuwe situatie verantwoord en geleidelijk gebeuren. Daarnaast onderzoekt het kabinet de mogelijkheden om ondernemers in zwaar weer te ondersteunen in hun zoektocht naar private oplossingen om een faillissement af te wenden. Het gaat hier bijvoorbeeld om ondersteuning bij het herstructureren van hun balans of het ombuigen van hun verdienmodel. De afgelopen maanden zijn voor een belangrijk deel getekend door de coronacrisis. Het kabinet heeft diverse (nood)maatregelen genomen om de crisis het hoofd te bieden. Een uitgebreid overzicht is te vinden op <https://www.rijksfinancien.nl/corona-visual>. Het kabinet heeft € 255 mln vrijgemaakt voor cofinanciering van Europese programma's, gericht op regionale ontwikkeling, onderzoek en innovatie, duurzaamheid en digitalisering. Dit biedt Nederlandse deelnemers een grotere slaagkans in de Europese calls for proposals, waarmee er meer Europese middelen worden geïnvesteerd in Nederlandse bedrijven, universiteiten en andere deelnemers.

Onderwijs en Arbeidsmarkt

- Kabinet blijft zich inzetten voor gelijke kansen in het hele onderwijs en het bestrijden van de door leerlingen en studenten opgelopen achterstanden door corona. Kabinet zet extra middelen in om extra ondersteuning voor die leerlingen te bieden.
- Er wordt blijvend ingezet op het terugdringen van het lerarentekort in het primair en voortgezet onderwijs. In de Voorjaarsnota 2020 voor 2021 € 31,5 miljoen en daarna structureel € 32 miljoen beschikbaar gesteld voor de aanpak van het lerarentekort.
- In het middelbaar beroepsonderwijs is het van belang dat er voor studenten voldoende stageplaatsen en leerwerkbanen zijn en blijven. Daarom investeert het kabinet in 2021 € 15 miljoen in een offensief tot behoud van stage- en leerwerkplekken
- Het kabinet verlengt de steunmaatregelen zoals de NOW en de Tozo tot juli 2021. Aanvullend komt er een sociaal pakket van circa € 1,4 miljard beschikbaar wat wordt ingezet op goede begeleiding van werk(loosheid) naar werk, bij- en omscholing, de aanpak van jeugdwerkloosheid en de bestrijding van armoede en schulden.
- Het kabinet blijft inzetten in op Leven Lang Ontwikkelen, wat door corona nog eens extra wordt onderstreept. Naast de scholingsmaatregelen die voortkomen uit het steun- en herstelpakket werkt het kabinet door aan de invoering van de STAP-regeling (Stimulans Arbeidsmarktpositie). Deze regeling vervangt de huidige fiscale aftrek voor scholing (waarschijnlijk vanaf 2022). Ook is er in 2021 weer circa € 50 miljoen beschikbaar vanuit de SLIM-regeling, waarmee werkgevers in het mkb, maar ook grotere werkgevers in de sectoren horeca, de landbouw en de recreatie, worden gestimuleerd om te investeren in de ontwikkeling van werkenden. Het meerjarig programma voor LLO loopt ook in 2021 door.

Fiscale zaken/ belastingen

- Het algemene tarief van de overdrachtsbelasting wordt verhoogd van 6% naar 8%. Dit algemene tarief gaat gelden voor de aankoop van niet-woningen, zoals bedrijfspanden, en woningen die voor andere doeleinden dan voor gebruik als hoofdverblijf. Voor projecten waar bedrijfspanden e.d. worden aangeschaft zal de tariefswijziging impact hebben.
- Inkomsten/loonbelasting: Er vindt een verandering in de belastingtarieven/ -schijven plaats. Het kabinet versnelt de overgang naar het tweeschijvenstelsel in de inkomstenbelasting.
- Door de invoering van het tweeschijvenstelsel ontstaat een meer proportionele heffing van inkomstenbelasting en premie volksverzekeringen, een zogenoemde sociale vlaktaks, met een basistarief voor het inkomen tot en met € 68.507 en een toptarief voor het inkomen boven € 68.507.
- In 2021 is het basistarief 37,10% en het toptarief 49,50%.
- Tevens wordt de algemene heffingskortingen en arbeidskorting verhoogd. Door de veranderingen in de inkomstenbelasting worden de lasten van de meeste medewerkers lager. Of iemand er op vooruit gaat, hangt ook af van de persoonlijke situatie en eventuele veranderingen daarin.
- Het lage tarief van de vennootschapsbelasting wordt verlaagd van 16,5% naar 15%. Vanaf 2021 geldt het lage tarief voor winsten tot € 245.000 in plaats van € 200.000. In 2022 zal deze grens verder verhoogd worden naar € 395.000.
- Provincie Utrecht heeft het standpunt niet VPB-plichtig te zijn voor haar activiteiten (tevens afgestemd met de Belastingdienst). De tariefswijziging heeft vooralsnog geen impact op het fiscale dossier.
- Werknemers kunnen van hun werkgever scholing krijgen die is vrijgesteld van loonheffing. Vanaf het jaar 2021 geldt dit ook voor ex-werknemers. De werkgever betaalt dan geen loonheffingen over de

scholingskosten. Zo wil het kabinet (om)scholing toegankelijker maken.

Bestuur

- Om de slagvaardigheid van het openbaar bestuur te versterken stimuleert de Minister van BZK de samenwerking tussen overheden en het werken als één overheid, onder meer via het interbestuurlijk programma (IBP) en de regiodeals. De minister bevordert innovatieve werkwijzen via Agenda stad en de City Deals.
- In vervolg op de Kamerbrief over de Toekomst van het openbaar bestuur is in 2020 met een grote groep bestuurders van medeoverheden gesproken over de toekomst van het openbaar bestuur. Nieuwe bestuurlijke concepten gaat BZK nader uitwerken en waar mogelijk toepassen. Voorbeelden daarvan zijn federatiegemeenten, herijking van regionale samenwerkingsverbanden en mogelijkheden van taakdifferentiatie.
- De Studiegroep interbestuurlijke en financiële verhoudingen (eindrapport 10-09-2020) doet concrete aanbevelingen met betrekking tot de voorwaarden die nodig zijn om gezamenlijk en gelijkwaardig op te kunnen trekken als één overheid. De Studiegroep levert – vertrekkend vanuit de maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven – concrete beleidsalternatieven op die de kwaliteit van de interbestuurlijke verhoudingen bevorderen ten bate van het vermogen van het openbaar bestuur om beter in te spelen op maatschappelijke ontwikkelingen en opgaven. BZK gaat hier verder mee aan de slag.
- Daarnaast worden de herindelingen die per 1 januari 2019 in werking zijn getreden geëvalueerd. Op basis daarvan gaat BZK bezien of aanpassingen in wet- en regelgeving wenselijk zijn.
- In 2021 treedt naar verwachting de Wet versterking participatie op decentraal niveau in werking. Hierin komt de verplichte participatieverordening, zodat inwoners ook kunnen participeren bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Daarnaast zullen de ingezette wetswijzigingen ter versterking van decentrale rekenkamers en gemeenschappelijke regelingen in 2021 tot uitvoering komen.
- Ook wil het Rijk samen met decentrale overheden digitale participatiemiddelen verder ontwikkelen. Door de coronamaatregelen blijkt de toepassing daarvan relevanter dan ooit.
- Integriteit: Door het actualiseren van wet- en regelgeving, met handreikingen en met de modelgedragscode integriteit bevordert BZK de bestuurlijke integriteit van politieke ambtsdaggers. Met de eerste tranche wetsvoorstellen ter bevordering van de bestuurlijke integriteit wordt onder andere een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor bestuurders verplicht gesteld. Ook worden bepalingen inzake belangenverstrengeling (stemonthouding, onverenigbare betrekkingen en verboden handelingen) verduidelijkt en bepalingen met betrekking tot het opleggen en opheffen van geheimhouding worden verbeterd. Tevens wordt de rol van de commissaris van de Koning versterkt bij ernstige integriteitsschendingen. Inmiddels is ook een tweede tranche aan wetgeving rondom integriteit in voorbereiding. Het streven is om beide wetsvoorstellen in werking te laten treden voor de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022.
- Financiën: Naar aanleiding van diverse moties uit de Tweede Kamer voert BZK het gesprek met gemeenten en provincies over het herzien van de financiële verhoudingen. De fondsbeheerder - de Minister van BZK en de Staatssecretaris van Financiën - hebben de Tweede Kamer geïnformeerd over de voornemens van het kabinet ten aanzien van de financiële verhoudingen. In 2019 is gestart met de herijking van het gemeentefonds. In 2020 is een wetsvoorstel voor de herziening van onder andere het uitkeringsstelsel in consultatie gegaan. In 2020 wordt overleg gepleegd met de betrokken partijen aangaande de wetswijziging. In het voorjaar van 2020 is besloten tot uitstel van de invoering van de herijkte verdeling GF naar 1 januari 2022. In 2021 zal waar nodig worden gekeken naar flankerende maatregelen ter ondersteuning van de implementatie van de nieuwe verdeling. Daarnaast werkt BZK samen met gemeenten en provincies aan verkenningen naar overige aanpassingen. Voor gemeenten gaat het over het hervormen van het gemeentelijk belastinggebied. Met provincies wordt gesproken over het onderzoeken van alternatieven voor het provinciaal belastinggebied en het integraal herijken van de verdeling van het provinciefonds. Daarnaast is een evaluatie uitgevoerd van de normeringssystematiek op basis waarvan het gemeente- en provinciefonds wordt geïndexeerd. Het doel is om te komen tot overeenstemming over de mogelijke beleidsvarianten en deze mee te geven ter besluitvorming door het volgend kabinet.
- Herijking provinciefonds: Het huidige verdeelmodel van het provinciefonds kent een aantal knelpunten die zijn onder te verdelen in acties voor de korte termijn en acties voor de lange termijn. Voor de korte termijn gaat het onder andere om het oplossen van de vermogensmaatstaf voor Zeeland, waarvoor nu

een tijdelijke oplossing is gevonden. Hiervoor moet een structurele oplossing gevonden worden in de herijking van het provinciefonds. Gelet op het feit dat de onderlinge afspraak voor Zeeland na 2022 afloopt, is het streven om uiterlijk 1 januari 2023 het verdeelmodel te herzien. Het besluit tot invoering moet in 2021 genomen worden.

- Hervormen provinciaal belastinggebied: Er loopt een aantal onderzoeken bij het Rijk die gevolgen kunnen hebben voor de inkomsten van provincies: waaronder het onderzoek naar provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Met het Interprovinciaal Overleg (IPO) is afgesproken een ambtelijk onderzoek te doen naar bouwstenen voor een toekomstig provinciaal belastinggebied. Hierbij worden kansrijke (alternatieve) mogelijkheden voor provinciale belastingen in beeld gebracht. Een nieuw kabinet zal hierover in overleg treden met het IPO.

Interbestuurlijk Toezicht

- Er zal in 2021 verder uitvoering worden gegeven aan de Agenda Toekomst (interbestuurlijk) Toezicht die eerder door IPO, VNG en Rijk is opgesteld. In de periode 2020-2024 zal het bijbehorende Actieplan stapsgewijs worden uitgevoerd. Het college GS Utrecht is daarover al op gezette tijden geïnformeerd. In het geplande Uitvoeringsprogramma IBT provincie Utrecht 2021-2023 zal deze landelijke Agenda Toekomst (interbestuurlijk) Toezicht worden verwerkt, zodat de interbestuurlijke toezichttaak van GS in lijn met deze agenda kan worden uitgevoerd. In de begroting van BZK is financieel toezicht, toezicht op gemeentefinanciën niet als apart item benoemd.

Milieu

- Luchtkwaliteit wordt, naast stikstof en biodiversiteit, als expliciet thema genoemd waar nog een opgave ligt voor verdere verduurzaming.
- In relatie tot o.a. luchtkwaliteit wordt het belang van Onderwijshuisvesting genoemd. Kinderen moeten les krijgen in gebouwen die geschikt zijn voor het moderne onderwijs, die veilig zijn en waar het binnenklimaat goed is. Verwezen wordt naar onderzoek dat aantoont aan dat slechte luchtkwaliteit een negatieve invloed heeft op de gezondheid en prestaties van leerlingen. Herhaaldelijk wordt door het kabinet aangegeven dat er een verduurzaming moet plaatsvinden voor schoolgebouwen omdat de eisen voor schoolgebouwen zijn nog niet gericht op de duurzaamheidsdoelen van het Klimaatakkoord. Dit sluit aan bij het experiment dat in het kader van de uitvoeringsagenda Gezonde lucht loopt bij het Herman Jordan Lyceum in Zeist.
- In 2020 wordt verder onderzocht hoe het WHO-advies omtrent geluidshinder zich verhoudt tot de huidige (inter)nationale wet- en regelgeving en naar de mogelijkheden om het WHO-advies te gebruiken ter versterking van het (inter)nationaal beleid en de mogelijke gevolgen daarvan voor de Nederlandse situatie. In 2020 en latere jaren vindt de verdere uitwerking daarvan plaats.
- In miljoenennota wordt genoemd dat in relatie tot luchtvaart gestreefd wordt om milieuvervuilende keuzes duurder te maken.

Vergunningen, toezicht en handhaving

- Hoewel het kabinet extra middelen ter beschikking stelt aan medeoverheden in het kader van de coronacrisis, geldt dat niet voor provincies. Deze middelen zouden dienen als compensatie voor o.a. toezicht en handhaving. Er wordt geen koppeling gelegd met al die handhavingsorganisaties werkzaam in het buitengebied.

Landbouw

- Op de begroting voor landbouw staat 1,8 miljard voor 2021. De geraamde uitgaven vallen hoger uit door verhoging van het subsidiebudget voor duurzame veehouderij. Voor deze regeling is in 2021 € 345 miljoen incidenteel beschikbaar.
- In het Regeerakkoord en in het Klimaatakkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor de Subsidiemodules brongerichte verduurzaming stallen en managementafspraken (Sbv). In het Klimaatakkoord is € 100 mln. gereserveerd voor maatregelen voor veehouderijen rondom Natura2000-gebieden. Het budget wordt aangevuld met € 250 mln. uit de Begrotingsreserve Stikstof. Deze middelen worden via de provincies ingezet voor aankoop van veehouderijlocaties nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Dit gebeurt op basis van minnelijke verwerving dat onderdeel vormt van een planmatige, gebiedsgerichte aanpak.

- In het klimaatakkoord is 276 miljoen euro beschikbaar gesteld voor emissiereductie in veenweidegebieden voor een transitie die leidt tot een CO₂-reductie van 1 Megaton in 2030. De middelen worden besteed aan de opkoop van bedrijven en gronden, kavelruil, het vergoeden van af te waarderen gronden, inzet van opgekochte gronden voor extensivering van landbouw en natuur, en uitvoering met een mix van peil verhogende maatregelen.
- LNV werkt samen met ondernemers, een langetermijnperspectief uit over de verhouding van de veehouderij tot de natuur. In 2021 wordt de innovatie- en investeringsregeling voor brongerichte emissiebeperkende innovaties voor stallen tweemaal opengesteld. Ook komt LNV in 2021 met een generieke beëindigingsregeling voor veehouderijsectoren, die nog nader uitgewerkt wordt.
- LNV richt zich vanuit herbezinning op een mestbeleid om (de nutriënten uit) mest beter te benutten en het gebruik van kunstmest te verminderen. LNV opent in 2021 een subsidieregeling voor investeringen in de verwerking van dierlijke mest voor hoogwaardige mestproducten.
- In 2021 wordt een overzicht aangeboden van financiële instrumenten, zoals subsidies en fiscale regelingen, waar boeren voor de verduurzaming van hun bedrijfsvoering gebruik van kunnen maken. LNV stelt voor 5000 agrarische ondernemers vouchers beschikbaar waarmee boeren onafhankelijke en deskundige bedrijfsadviseurs en -coaches kunnen inschakelen of deelnemen aan cursussen.
- Mutatie bij de NVWA voor het verbeteren van de uniformiteit van het toezicht in de slachthuizen en voor meerkosten die nieuwe EU-verordeningen met zich meebrengen.
- Voor ruimingskosten nertsen is 37 miljoen euro toegevoegd aan de begroting van LNV voor de kosten die samenhangen met de ruiming van de met COVID-19 besmette nertsenfokkerijen.
- In 2021 wordt verkend hoe door middel van duurzame agrofianciering de verduurzamingsomslag naar kringlooplandbouw kan worden bevorderd ook om de positie van (jonge) boeren te bevorderen.
- Eind 2020 presenteert LNV de Nationale Eiwitstrategie om de zelfvoorzieningsgraad van plantaardige eiwitten en de duurzame consumptie te bevorderen.

Investeringsfonds/ Groeifonds

Om te borgen dat in de toekomst niet alleen de collectieve voorzieningen veilig worden gesteld, maar ook bestedingsruimte voor huishoudens wordt gecreëerd, heeft EZK de Groeistrategie ontwikkeld om op de lange termijn het verdienvermogen van Nederland te versterken. Centraal binnen deze Groeistrategie is het Nationaal Groeifonds/ Investeringsfonds. Voor 2021 tot 2025 is een budget beoogd van €20 miljard. Voor het komende jaar maakt het kabinet €4 miljard vrij:

- Doel: productiviteitsverhoging, verhoging BBP.
- De deadline voor de eerste tranche is 1 november, de eerste goedgekeurde projecten worden begin 2021 bekend gemaakt.
- Voorstellen moeten primair bijdragen aan groei BBP, de maatschappelijke kosten/baten moeten positief zijn en er mag geen strijdigheid met kabinetsbeleid ontstaan.
- Een ('a-politieke') beoordelingscommissie (externe experts) toetst voorstellen, de adviezen worden openbaar.
- De commissie kan daarnaast een redelijke spreiding van investeringen in de verschillende regio's door de tijd meewegen in de advisering.

Inhoudelijke richtingen. Elk goed voor 1/3 van de beschikbare middelen:

1. Kennisontwikkeling: Scholing en omscholing tijdens de loopbaan moet veel gebruikelijker worden dan nu zijn. Met een investeringsimpuls in menselijk kapitaal kan op deze terreinen een sprong worden gemaakt. Dit betreft éénmalige investeringsprojecten die bijdragen aan het verdienvermogen op de lange termijn, en dus geen reguliere of structurele uitgaven.
2. R&D en innovatie: Het is zaak die kracht verder uit te bouwen, bestaande onderzoeks- en innovatie-ecosystemen te versterken en nieuwe veelbelovende ecosystemen op te bouwen. Dit sluit aan op de inzet van het kabinet, zoals aangekondigd in de groeistrategie, en de samenwerking tussen publieke en private partijen die is opgebouwd in het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid. Dit betekent dat tegelijkertijd wordt ingezet op onderzoek en ontwikkeling en onderzoeksinfrastructuren als op startups en scale-ups, regelgeving en menselijk kapitaal.
3. Infrastructuur: Schaarse ruimte vereist een efficiënt gebruik hiervan met een integrale gebiedsontwikkelingsaanpak waarin de leefbaarheid en bereikbaarheid van steden een belangrijke rol spelen. Door mobiliteit en wonen in samenhang te bezien hoeft de productiviteitsgroei zich niet te concentreren in de Randstad, en is verdere spreiding richting andere regio's mogelijk. Ook investeringen in de digitale- en energie-infrastructuur vallen hieronder.